

Financial Risk & Regulation

Hírlevél – 2019. június

A hitelkockázathoz kapcsolódó partnerkockázat tőkeszükséglet szabályai módosulnak

A hitelkockázathoz kapcsolódó partnerkockázati keretrendszerben szereplő derivatív ügyletek kitettség értékének kiszámításához az 575/2013/EU (CRR) rendelet jelenleg az intézmények számára három választható módszertant biztosít: a sztenderd módszer (SM), a piaci árazás szerinti módszer (MtMM) és az eredeti kitettség szerinti módszer (OEM). Ezek a megközelítések azonban nem ismerik el megfelelően a biztosítékok kockázatcsökkentő jellegét a kitettségekben. Kalibrálásuk elavult, és nem tükrözik a pénzügyi válság során megfigyelt magas volatilitási szintet. E hiányosságok kezelése érdekében a Bázeli Bankfelügyeleti Bizottság (BCBS) úgy döntött, hogy az SM-t és az MtMM-et egy új, sztenderd módszerrel helyettesíti, mely az úgynevezett Standardised Approach for Counterparty Credit Risk (SA-CCR).

2017. decemberében az EBA konzultáció céljából vitairatot tett közzé a CRR2 során felülvizsgált piaci kockázat és a partnerkockázat keretrendszerek EU-n belüli bevezetéséről. A dokumentum az FRTB és SA-CCR megvalósításának legfontosabb technikai és operatív kihívásait tárgyalta, köztük a származtatott ügyletek kockázati kategóriákra történő leképezését is. Válaszul az EBA RTS¹ tervezeteket dolgozott ki, melyek az EU valamennyi intézményét közös eszközzel szándékoznak ellátni a származtatott ügyletek kockázati kategóriákba történő leképezésében és gyakorlati megoldással szolgálnak a felügyeleti delta-korrektció negatív kamatkörnyezetben történő kiszámítására. Az RTS-ek ezen túlmenő célja az egyenlő versenyfeltételek megteremtése, az intézményi gyakorlatok konvergenciájának előmozdítása és a szavatolótőke-követelmények uniós szintű összehasonlíthatóságának támogatása.

A BCBS 2014 márciusában döntött az SA-CCR elfogadásáról, mellyel a partnerkockázat tekintetében alapértelmezett kitettség (EAD) mérésére szolgáló nem belső modelleket (OEM és SM) szándékozik kiváltani. 2016 novemberében az Európai Bizottság jogalkotási javaslatot adott ki a CRR módosításáról (CRR2), amely bevezeti az uniós jogszabályokba

az SA-CCR alkalmazását is. Az RTS tervezet elkészítésekor figyelembe vett változat az Európai Parlament 2019. április 16-i jogalkotási állásfoglalása² volt. Mindeközben a CRR2 elfogadása és az Európai Unió Hivatalos Lapjában való kihirdetése június 7-én megtörtént és a kihirdetését követő huszadik napon hatályba is lép.

Az új módszertan

Az SA-CCR szerint az EAD-ot két komponens, a helyettesítési költség (RC) és a potenciális jövőbeni kitettség (PFE) összege adja, szorozva az alfa felügyeleti szorzóval. A PFE a tranzakciós érték potenciális változását az ügylet futamidejének vagy a letéti elszámolások frekvenciájának megfelelő, de legfeljebb egy éves időhorizonton méri. A PFE két elemből áll: egy szorzóból, amely lehetővé teszi a többletbiztosítékok részleges elismerését, és egy – minden SA-CCR szerint figyelembe vett kockázati kategóriára kifejlesztett – aggregált kiegészítő (addon) komponensből.

A kiegészítő komponens kiszámításához használt egyik paraméter a felügyeleti delta az opciós ügyletek esetében. A szintetikus értékpapírosítás opcióira és részleteire külön képlet vonatkozik.

¹ <https://eba.europa.eu/documents/10180/2711846/EBA+CP+draft+RTS+on+SA-CCR.pdf>

² http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2019-0369_EN.html?redirect

Minden más tranzakció esetében a felügyeleti delta ± 1 , attól függően, hogy long vagy short ügyletről beszélünk.

Az add-on komponens meghatározásának legfontosabb lépése a derivatív ügyletek leképezése egy vagy több, a CRR2 javaslatban szereplő kockázati kategóriára. Az egyes ügyletek kockázati kategóriákba történő besorolását, amely a CRR jelenlegi változatához képest újdonság, az egyes

derivatív ügyletek lényeges kockázati tényezői alapján kell elvégezni.

A CRR2 javaslat - összhangban a BCBS-sel - ugyanazokat a kockázati kategóriákat javasolja, amelyeket a Bázeli szabványok is: kamatkockázat, árfolyamkockázat, hitelkockázat, részvénykockázat és árukockázat. Továbbá egy hatodik kockázati kategória is bevezetésre került az „egyéb kockázatok” figyelembevétele érdekében.

Lista az eszközök kockázati kategóriába való leképezéséhez		
Kockázati kategória	Kockázati tényező	Kritérium és példák
Kamatkockázat	Az érintett deviza hozamgörbéje	Eszközök, melyek pénzáramai csak a kamatlábtól vagy az inflációtól függenek. Pl.: IR swap; IR future; változó kamatozású megállapodás ha az alapul szolgáló eszköz(ök) ugyanabban a pénznemben vannak, mint az elszámolási pénznem.
FX kockázat	Az adott devizapár árfolyama	Eszközök, melyek pénzáramai csak a devizaárfolyamoktól függenek. Pl.: FX forward; FX future; FX swap
Hitelkockázat	Referencia entitás	Azok az instrumentumok, amelyek pénzárama csak a hitelminősítégtől vagy a spreadektől függ. Pl: CDS single name vagy index ha az alapul szolgáló eszköz(ök) ugyanabban a pénznemben vannak, mint az elszámolási pénznem.
Részvénykockázat	Részvényárfolyamok és kifizetések	Eszközök, melyek pénzforgalma csak a részvényárfolyamoktól és az osztaléktól függ. Pl.: részvényre szóló határidős ügylet, részvény index future; részvény swap ha az alapul szolgáló eszköz(ök) ugyanabban a pénznemben vannak, mint az elszámolási pénznem.
Árukockázat	A vonatkozó árutípus nyersanyag ára (energia, fémek, mezőgazdasági termékek, éghajlati viszonyok és egyéb áruk)	Azok az eszközök, amelyek pénzárama csak az áruk árfolyamától függ. Pl.: határidős áruügyletek ha az alapul szolgáló eszköz(ök) ugyanabban a pénznemben vannak, mint az elszámolási pénznem.

Bár a legtöbb derivatív terméknek létezik egy nyilvánvaló kockázati tényezője (pl. kamatláb swap esetében (IRS) kamatláb, FX opcióknál devizaárfolyam, hitelderivatíváknál a referenciaegység hitelminősítése), a bonyolultabb eszközök azonban több kockázati tényezővel is rendelkezhetnek. Az egyes ügyletek kockázati kategóriákba való besorolásához csupán magas szintű elvek találhatók meg a bázeli szabványokban, amelyek kimondják, hogy: „Ha ez az elsődleges kockázati tényező egyértelműen azonosítható, az ügylet a fent leírt eszközosztályok egyikébe kerül” (151. bekezdés) míg „Az olyan összetettebb ügyletek esetében, amelyeknek több kockázati tényezője van (pl. több eszköz vagy hibrid derivatívák), a bankoknak az elsődleges tényező meghatározásakor figyelembe kell venniük a mögöttes termékek érzékenységet és volatilitását” (152. bekezdés).

Ezen általános elveken kívül a bázeli szabványok nem tartalmaznak konkrét módszertant a tranzakciók egy vagy több eszközosztályra történő leképezésére. Következésképpen a CRR2 279a cikk 3. bekezdése az EBA-t bízta meg olyan szabályozástechnikai standard kidolgozásával, melyek meghatározza a kockázati tényezők azonosításának módját. A CRR2 véglegesítésére számítva és az abban foglalt felhatalmazás alapján az EBA már előzetesen RTS tervezetet dolgozott ki a származtatott ügyletek kockázati kategóriákra történő leképezéséről, a kamatláb opciók felügyeleti delta-képletéről és a partnerkockázat sztenderd megközelítésében a hosszú vagy rövid pozíciók meghatározásáról. Az EBA a konzultációs dokumentumban előterjesztett valamennyi javaslatra és különösen a feltett kérdésekre 2019 augusztus 2-ig várja az észrevételeket.

A kockázati kategóriákba sorolás általános megközelítése

Az EBA a konzultációs dokumentumban háromoldalú megközelítést javasol a származtatott ügylet kockázati kategóriába sorolására.

Abban az esetben, ha az egyedi kockázati tényezőt nem lehet egyértelműen azonosítani, akkor a tranzakció materiális kockázati tényezőinek meghatározása egy érzékenység vizsgálaton alapuló módszertan alkalmazásával történik. Ezt az esetet célozza a második megközelítés. Egy kvantitatív módszer abból a szempontból is megfelelőnek tekinthető, hogy lehetővé teszi az intézmények közti homogén kezelést.

Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy az érzékenységre vonatkozó információk nem minden tranzakció esetében állnak rendelkezésre, ezért egy alternatív megközelítést kell biztosítani az olyan esetekre, amelyeknél a legjelentősebb kockázati tényezők azonosítása lehetetlen vagy túl nehézkes lenne. Az ilyen esetek kezelésére szolgál a harmadik megközelítés.

A fentiek eredményeképpen a következő három megközelítés szerinti strukturált elosztási folyamatot kell meghatározni:

1. megközelítés

Az ún. „plain vanilla” termékek esetében, melyeket egyetlen kockázati tényező jellemez (vagy több kockázati tényezője egyértelműen egy kockázati kategóriára utal), az egyetlen kockázati kategória közvetlenül azonosítható, következésképpen a kockázati kategóriába sorolás során lehetőség van egy kvázi-automatikus döntés kialakítására. A kvalitatív megközelítés előnye, hogy intézmény szerte biztosítja az első megközelítés alatt azonosítható eszközök egységes kezelését és (technikai egyszerűségéből adódóan) korlátozza az SA-CCR általános működési költségeit.

2. megközelítés

Azok a tranzakciók, amelyek nem azonosíthatók az 1. megközelítésben, feltételezhetően több lényeges kockázati tényezővel rendelkeznek, ami a tranzakció kockázati tényezőinek részletesebb értékelését követeli meg. Ez a megközelítés megköveteli a derivatív ügylet valamennyi kockázati tényezőjének azonosítását, az azonosított kockázati tényezők materialitásának értékelését. Így azonosíthatók a materiális kockázati tényezők, valamint ezek közül a legjelentősebb is. Az ügyletet az összes olyan kockázati kategóriába be kell sorolni, amelyből legalább egy materiális kockázati tényező azonosításra került. A legmateriálisabb kockázati tényező azonosításának az egyes fedezeti halmazokba (egyetlen nettósítási halmazon belüli ügyletekből származó kockázati pozíciók összessége), való besorolásánál lesz jelentős szerepe.

A materialitás meghatározásához ki kell számolni az adott tranzakció egyes tényezőkre való érzékenységét, megszorozni azokat a megfelelő kockázati súllyal, majd aggregálni kell azokat az egyes kockázati kategóriák mentén. Ezek után csökkenő sorrendbe rendezve a kockázati kategóriákra aggregált értékek abszolút értékét, a legnagyobbtól a legkisebb felé haladva meg kell vizsgálni az adott kategória értékének a teljes értékhez (az egyes kockázati kategóriák értékének összege) viszonyított arányát. Amennyiben ez az arány meghaladja az előre definiált küszöbértéket (jelenlegi tervek szerint 50% vagy 60%), akkor az adott kockázati tényező lesz a legmateriálisabb. Ugyanakkor mivel így bizonyos esetekben (pl. ha a második kockázati kategória aránya 39%) materiálisnak tekinthető kockázati tényezők nem kerülnek figyelembe vételre, egy második küszöbérték meghatározása is várható, melynek értéke az első küszöbérték megválasztásától fog függni: ha az első küszöbérték 60% lesz, abban az esetben a második 25%, ha az első 50% lesz, akkor a második 30%. A legjelentősebb kockázati tényező minden esetben a legnagyobb kockázattal súlyozott abszolút érzékenységgel rendelkező kockázati tényező lesz. Másként megfogalmazva olyan többlépéses megközelítésről van szó, melynek során egy eszköz minden érzékenységét kiszámítják, majd relatív relevanciájuk szerint rangsorolják és az összes közül is a leginkább releváns lesz végül a materiális tényező.

Az érzékenységek mellett a mögöttes eszközök volatilitása szintén figyelembe vehető több kockázati tényező materialitásának meghatározásakor. Fontos megjegyezni, hogy nem feltétlenül a legmagasabb érzékenységgel járó kockázati kategória lesz majd az, amely az SA-CCR számítás során a legmagasabb kitettséghez vezet.

3. megközelítés

Végül, ha a második lépésben leírt értékelés nem végezhető el (például nem áll rendelkezésre érzékenységi adat) egy alternatív minőségi megközelítésre van szükség. Ez a megközelítés várhatóan konzervatívabb lesz, mint az első és második, mivel az összes azonosított kockázati tényezőt materiálisnak ítéli meg.

Felügyeleti delta képlet a kamatkockázati kategóriákhoz

Miután a derivatív ügyletet kockázati kategóriákba soroltuk, az intézményeknek még egy felügyeleti delta korrekciót is kell végeznie a feltételezett összeg kiigazítására annak érdekében, hogy kifejezzék a tranzakció irányát. Az elsődleges kockázati tényező iránya (hosszú vagy rövid) és a derivatív ügylet típusa határozza meg a felügyeleti delta előjelét és nagyságát. A call és put opciókra vonatkozó felügyeleti delta képlete már szerepel a CRR2-ben:

$$\delta = \text{sign} \cdot N \left(\text{type} \cdot \frac{\ln\left(\frac{P}{K}\right) + 0.5 \cdot \sigma^2 \cdot T}{\sigma \cdot \sqrt{T}} \right)$$

A számítás a Black-Scholes opciós árazási modellen alapul, mivel a modell széles körben alkalmazott az opciós piacokon. A Black-Scholes modellnek azonban feltétele, hogy az alapul szolgáló kockázati tényező pozitív legyen. Tekintettel arra, hogy a természetes logaritmus csak pozitív értékekre értelmezhető, negatív P vagy K esetén a képlet nem alkalmazható. A közelmúltbeli pénzügyi válság következtében azonban számos központi bank vezetett be negatív kamatpolitikát az gazdasági stabilitás biztosítása érdekében, amelyek a bankközi kamatok és állampapírhozamokat is a negatív tartományba terelték.

A konzultáció olyan kiigazításokra összpontosít, amelyek lehetővé teszik a negatív kamatlábak alkalmazását anélkül, hogy a fenti képletet alapvetően megváltoztatnák. A piac negatív kamatlábakhoz való igazodása során szerzett iparági tapasztalatokat is szem előtt tartva ajánlott a λ változó hozzáadása a szabályozói képlethez, ami

úgy befolyásolja a kötési árat és az alapul szolgáló eszköz árát, hogy a $(P + \lambda)/(K + \lambda)$ arány pozitív tartományba kerüljön. Természetéből adódóan λ egy változó paraméter, amely követi a kamatlábak mozgását és fokozatosan éri el az alsó korlátját, a nullát, miután a kamatlábak visszaállnak pozitív tartományba.

A λ paraméternek elegendően nagynak kell lennie a kamatláb pozitív területre való áthelyezéséhez, viszont elég kicsinek is ahhoz, hogy a felületei delta számítás eredményében ne lépjen fel felesleges torzítás. A BCBS a λ pontos értékének meghatározására sem közölt módszertant, csupán irányelveket. A közös specifikáció hiánya lehetőséget nyújtana a bankok számára saját módszertan alkalmazására, ami egyenlőtlen feltételeket és tisztességtelen versenyt teremtené az uniós bankszektorban, miután az azonos vagy nagyon hasonló ügyletekkel rendelkező bankok eltérő tőkekövetelménnyel rendelkeznének a partnerkockázat tekintetében.

A put és call opciók felületei delta képlete az alábbiak szerint alakul:

Supervisory delta	Bought	Sold
Call options	$+N \cdot \left(+ \frac{\ln\left(\frac{P_j + \lambda_i}{K_j + \lambda_i}\right) + 0.5 \cdot \sigma_j'^2 \cdot T_j}{\sigma_j' \cdot \sqrt{T_j}} \right)$	$-N \cdot \left(+ \frac{\ln\left(\frac{P_j + \lambda_i}{K_j + \lambda_i}\right) + 0.5 \cdot \sigma_j'^2 \cdot T_j}{\sigma_j' \cdot \sqrt{T_j}} \right)$
Put options	$-N \cdot \left(- \frac{\ln\left(\frac{P_j + \lambda_i}{K_j + \lambda_i}\right) + 0.5 \cdot \sigma_j'^2 \cdot T_j}{\sigma_j' \cdot \sqrt{T_j}} \right)$	$+N \cdot \left(- \frac{\ln\left(\frac{P_j + \lambda_i}{K_j + \lambda_i}\right) + 0.5 \cdot \sigma_j'^2 \cdot T_j}{\sigma_j' \cdot \sqrt{T_j}} \right)$

A pozíció irányának meghatározása a lényeges kockázati tényezőkben

A CRR2 meghatározza az elsődleges kockázati tényező hosszú vagy rövid pozíciójának definícióját. A 325. cikkkel összhangban az intézmények kötelesek kiszámolni az említett kockázati tényezők érzékenységet. Az EBA megpróbálta csökkenteni az intézményekre nehezedő terhet az adott kockázati tényező pozíciójának meghatározásában az által, hogy ugyanazokat az elemeket (azaz cash flow-kat és érzékenységeket) szükséges felhasználni a számításban, amelyeket a kockázati kategóriákba sorolás során is. A tranzakció a lényeges kockázati tényezőkben hosszú pozíciónak tekintendő, amennyiben a megfelelő érzékenység pozitív és rövidnek, ahol az érzékenység negatív.

Mi várható a bevezetés következményeként?

Az SA-CCR számítás kockázati szempontból érzékenyebb, mint az SM és az MtMM, ezért az intézmények derivatív ügyleteivel kapcsolatos kockázatokat jobban tükröző tőkekövetelményhez vezet. Ugyanakkor néhány olyan intézmény esetében, amely jelenleg az MtMM-et használja, az SA-CCR implementálása túlságosan bonyolultnak bizonyulhat.

Azok az intézmények, amelyek megfelelnek az előre meghatározott jogosultsági kritériumoknak, és amelyek konszolidált alapon teljesítik a kritériumokat, lehetőségük van az SA-CCR egyszerűsített változatát („simplified SA-CCR”) bevezetni. Mivel az egyszerűsített változat kevésbé érzékeny a kockázatokra, az Európai Parlament állásfoglalása⁴ kiemeli, hogy az engedélyezett megközelítések megválasztásában az intézményeket egyértelműen meghatározott (az intézmény derivatív tevékenységének méretén alapuló) kritériumokkal kell támogatni.

³ <https://eba.europa.eu/documents/10180/2711846/EBA+CP+draft+RTS+on+SA-CCR.pdf>

⁴ http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2019-0369_EN.html?redirect

A módosítást követően a CRR 273a. cikk 1. bekezdésének értelmében a kisebb intézmények mentesülnének az SA-CRR használatától és használhatják az egyszerűsített SA-CCR módszertant, ha a mérleg szerinti és mérlegen kívüli származtatott üzleti tevékenységük nagysága a következő küszöbértékek egyikénél sem nagyobb:

- a. az intézmény összes eszközének 10 %-a;
- b. 300 millió EUR.

Olyan intézmények esetében, amelyek korlátozott származtatott kitettséggel rendelkeznek, és amelyek jelenleg az MtMM-et vagy az OEM-et használják, mind az SA-CCR, mind az egyszerűsített SA-CCR bevezetése komplex feladatnak bizonyulhat. Ezért a CRR 273a. cikk 2. bekezdésének értelmében lehetőség nyílik az eredeti kitettség módszerének

(OEM) átdolgozott változatának alkalmazására az olyan kis intézmények számára, melyek mérleg szerinti és mérlegen kívüli származtatott üzleti tevékenységének nagysága a következő küszöbértékek egyikénél sem nagyobb:

- c. az intézmény összes eszközének 5 %-a;
- d. 100 millió EUR.

A CRR2 rendeletet (a megnevezett kivételektől eltekintve) 2021. június 28-tól kell alkalmazni. A feladatok nagysága és a jövőbeli üzleti/kockázati stratégia kialakítása érdekében érdemes időben elkezdni a felkészülést. Az partnerkockázatra vonatkozó szabályozások implementációjával kapcsolatos kérdéseivel keresse bizalommal a KPMG pénzügyi kockázatkezelési tanácsadóit.

Kapcsolat:

Szalai Péter igazgató

M: +36 70 370 1739
E: peter.szalai@kpmg.hu

Soltész József menedzser

M: +36 70 370 1766
E: jozsef.soltesz@kpmg.hu

Firon Fanni senior tanácsadó

M: +36 70 977 6571
E: fanni.firon@kpmg.hu

Wieder Gergő menedzser

M: +36 70 333 1471
E: gergo.wieder@kpmg.hu

KPMG.hu

Az itt megjelölt információk tájékoztató jellegűek, és nem vonatkoznak valamely meghatározott természetes vagy jogi személy, illetve jogi személyiség nélküli szervezet körülményeire. Társaságunk ugyan törekszik pontos és időszzerű információkat közölni, ennek ellenére nem vállal felelősséget a közölt információk jelenlegi vagy jövőbeli hatályosságáért. Társaságunk nem vállal felelősséget az olyan tevékenységből eredő károkért, amelyek az itt közölt információk felhasználásából erednek, és nélkülözik társaságunknak az adott esetre vonatkozó teljes körű vizsgálatát és az azon alapuló megfelelő szaktanácsadást. A KPMG név, a KPMG logó a KPMG International lajstromozott védjegye.

© 2019 KPMG Tanácsadó Kft., a magyar jog alapján bejegyzett korlátozott felelősségű társaság, és egyben a független tagtársaságokból álló KPMG-hálózat magyar tagja, amely hálózat a KPMG International Cooperative-hez ("KPMG International"), a Svájci Államszövetség joga alapján bejegyzett jogi személyhez kapcsolódik. Minden jog fenntartva.